

Nya finlandssvenska kartlägningsverktyg för läsning, skrivning och benämning

Under det senaste decenniet har ILS-projektet (InLärning och Stöd) vid Niilo Mäki-institutet tagit fram en heltäckande forskningsplattform för att förstå och stöda finlandssvenska elevers literacy-utveckling. Sedan 2015 har drygt 2 600 barn – från förskolan upp till årskurs 9 – deltagit i normeringsstudier som ligger till grund för de nya materialen ILS, SSB och VBT.

ILS – Individuell Läsning och Skrivning

ILS är ett klass- och individbaserat testpaket som kartlägger avkodning, rättstavning, läsflyt och läsförståelse i årskurserna 1, 2, 3 och 5. Det ger läraren percentil- och staninevärden samt automatiska grafiska profiler som gör det lätt att följa en elevs utveckling över tid. Normerna bygger på finlandssvenska urval och speglar både en- och tvåspråkiga elevers prestationer. Syftet är att så tidigt som möjligt identifiera elever som riskerar bestående läs- och skrivsvårigheter och att utvärdera effekten av olika stödinsatser.

SSB och VBT – snabb seriell benämning och verbbenämning

Förmågan att snabbt och exakt benämna visuella stimuli är en av de starkaste prediktorerna för läshastighet och senare läsflyt. SSB (Snabb Seriell Benämning) mäter benämningshastighet och fel i åtta deluppgifter (bokstäver, siffror, föremål, färger, verb m.fl.), medan VBT fokuserar på noggrannheten i benämning av 60 verbbilder. Båda testen är normerade för finlandssvenska barn i åldern 6–12 år och fyller därmed ett tomrum i diagnostiken, där tidigare normer huvudsakligen varit rikssvenska.

Samband mellan läsflyt och läsförståelse

- Genom att uppnå läsflyt kan läsförståelsen utvecklas på ett positivt sätt.
- När man läser med flyt kan den koncentration som tidigare lagts på avkodningen och/eller språkförståelsen helt läggas på läsförståelsen och tolkningen av texten.
- Att läsa en text med korrekt prosodi är ett bevis på att eleven förstår vad hen läser. Prosodin blir länken mellan flyt och förståelse (Kuhn & Stahl, 2000; Rasinski, 2014).

Hur utvecklar man läsflyt?

Läsflyt utvecklas genom att kombinera exakthet, automatisering och prosodi.

Upprepad läsning eller allmän läsövning är en effektiv metod – den kan genomföras med eller utan tidspress samt med eller utan handledning.

Undervisning i läsflyt bör vara intensiv och strukturerad, med tydlig handledning.

Högläsning är ett centralt inslag i träningen, liksom kontinuitet och en lugn och trygg lärmiljö.

Hur kan vi stöda benämning i vardagen?

- Benämn och verbalisera saker, föremål, känslor och händelser i vardagen ("Nu sätter vi på mössan")
- Använd exakta uttryck hemma, på dagis och i skolan
- Använd tips, bilder och stödtecken
- Läs mer på www.lukusilta.fi

Forskning och fortbildning

Analysen av ILS-data visar stabila samband mellan fonologisk medvetenhet, bokstavskännedom, snabb benämning och senare läsförståelse – fynd som ligger i linje med internationell forskning men nu bekräftats på finlandssvenska kohorter. Resultaten sprids genom återkommande fortbildningsdagar; hösten 2024 omfattar programmet bland annat praktiska övningar med ILS och SSB samt vägledning i tolkning av elevprofiler.

Slutsats

Tillsammans ger ILS, SSB och VBT ett forskningsbaserat, normerat och lätt använt system som täcker såväl teknisk som funktionell läsning, skrivning och benämning. Verktøyen gör det möjligt att upptäcka riskelever redan i förskolan, följa deras utveckling genom låg- och mellanstadiet och planera riktade stödåtgärder i tid – ett avgörande steg mot likvärdig utbildning för alla svenskspråkiga barn i Finland.

Läs mera

Bulletin-artikel om SSB och VBT: https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2019/05/bulletin_sve_2019_08_ssb_och_vbt_tva_nya_benamningstest_for_finlandssvenska_6_12_aringar.pdf

Bulletin-artikel om ILS-materialet: https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2019/05/bulletin_sve_2019_09_ils_ett_nytt_finlandssvenskt_material_for_kartlaggning_av_lasning_och_skrivning-1.pdf